

MAGYARORSZÁG AFGANISZTÁNI SZEREPVÁLLALÁSA KÖZÉPTÁVÚ STRATÉGIAI KITEKINTÉS

BEVEZETŐ

Magyarország a globális biztonsági kihívások kezelése, valamint a NATO- és EU-tagságból adódó kötelezettségeinek teljesítése részeként 2003 óta aktívan részt vesz az Afganisztán stabilizálására, egy jól képzett, felszerelt afgán nemzeti biztonsági erő és önfenntartó gazdaság létrehozására és az afgán lakosság életkörülményeinek javítására irányuló nemzetközi erőfeszítésekben. A magyar szerepvállalást a nemzetközi közösség által megszabott keretek között, a NATO és az EU műveleteiben, illetve a nemzetközi fejlesztési együttműködésben való részvétel révén, a 2006-os londoni konferencián elfogadott Afghanistan Compact és a 2008-ban a párizsi konferencián véglegesített Afgán Nemzeti Fejlesztési Stratégia célkitűzéseivel összhangban folytatjuk.

A magyar PRT mandátumának újabb egy évvel történő meghosszabbítása időszerűvé teszi afganisztáni jelenlétünk koncepcionális vizsgálatát és az elmúlt időszak tapasztalatai alapján egy hosszabb távú, 2010-2015-re szóló stratégia lefektetését, amelyhez megfelelő koordinációs és egyeztetési mechanizmust biztosít a PRT Kormánybizottság. A Külügyminisztérium, a Honvédelmi Minisztérium és az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium meggyőződése, hogy afganisztáni jelenlétünk – a nemzetközi közösség elvárásaival összhangban – hosszabb távra szól, tevékenységünk az afgán nép javát szolgálja és valódi hozzáadott értéket biztosít Afganisztán, azon belül kiemelten Baghlan tartomány lakossága számára. A jelenlegi három fő terület (katonai–rendészeti–fejlesztési) megfelelően lefedi stratégiai célkitűzéseinket és célszerű lenne ezeket integrált megközelítésben, hosszabb távra kitekintő koncepcionális tervezésben intézményesíteni.

KIHÍVÁSOK

Afganisztán sajátos jellemzőkkel rendelkező, többnemzetiségű, törzsi társadalmon alapuló, évtizedes háborúk által sújtott, szegény ország, ahol a lakosság kétharmada kevesebb, mint napi két US dollárból él és legalább 60 százaléka írástudatlan. A központi kormányzat gyenge, a bürokráciát és a hatóságokat áthatja a korrupció, a gazdaságot az illegális kábítószer-előállítás és –kereskedelem táplálja (a GDP egyharmada a drogszektorból származik).

A biztonsági helyzet országrészenként eltérő, délen és keleten rendkívül instabil, az északi és nyugati régióban nyugodtabb, de az elmúlt időszakban ezeken a területeken is romló tendenciát mutat. Az egyes tartományok eltérő jellemzőkkel bírnak, így ennek megfelelően alakult ki a Tartományi Újjáépítési Csoportok (PRT) rendszere is. A NATO-tagállamok jelenleg az ország 34 tartományából 26-ban működtetnek PRT-kat, amelyek feladata, hogy a katonai és civil komponenseket integrálva, a biztonságos környezet megteremtésén, valamint az újjáépítési és fejlesztési programok megvalósításán keresztül hatékonyan segítsék az afgán központi kormányzat fennhatóságának kiterjesztését a fővároson kívül. A nemzetközi szereplők tevékenységét és elért eredményeit veszélyeztetik a fegyveres ellenálló csoportok, amelyek többek között tálibokból, szervezett bűnözői csoportokból és kormányellenes erőkből állnak, és bevételeik nagy részét a kábítószer-termelésből és –kereskedelemből szerzik. Bár a NATO védelmi miniszterek 2008. évi budapesti informális találkozásán született döntés alapján az ISAF a jövőben közvetlenül is

felléphet a drog-ellenes küzdelemben, egyelőre nem mutatkozik tartós megoldás a kialakult kábítószer-helyzet hatékony kezelésére és visszaszorítására. Az incidensek nagy része azonban az ország viszonylag kis területére koncentrálódik és a kimutatások szerint a lakosság kevesebb, mint 10 %-át érinti. Komoly problémát jelent a törzsi irányítás alatt álló afganisztáni-pakisztáni határ menti területek biztonsági helyzete, innen gyakorlatilag folyamatos az ellenálló erők utánpótlása.

A nemzetközi közösség az elmúlt évek során komoly fejlesztéseket hajtott végre Afganisztánban. E ráfordítás eredményeként mind az infrastruktúra terén, mind az emberek életkörülményei tekintetében jelentős fejlődés tapasztalható. Az ENSZ, a NATO, az Európai Unió és a koalíciós erőkben részt vevő országok, valamint az afgán hatóságok hosszú távon elkötelezettek Afganisztán stabilizálása és helyreállítása iránt, különösen a komoly kihívásokkal küzdő területeken (gazdaság, biztonság, rendvédelem, államépítés).

A kibontakozás feltételeinek biztosításához kiemelt feladat az afgán biztonsági erők (rendőrség, hadsereg) képzése, mivel a stabilitás és a fenntartható fejlődés kialakításának és „afgán kézbe adásának” alapfeltétele egy képzett és felszerelt afgán biztonsági erő megléte. Az afgán hadsereg és rendőrség felállítása a kormányzat és a nemzetközi közösség célkitűzései alapján folyik. A biztonság garantálására képes kezdeti haderő a 2006-ban elfogadott Afghanistan Compact alapján 70.000, míg a rendőrség 62.000 főben lett meghatározva. A 2011-re elért kívánt létszámokat 2008-ban az Afgán Nemzeti Fejlesztési Stratégia az afgán haderő vonatkozásában 134.000 főre, a rendőri erőét pedig 82.000 főre növelte. Ugyanakkor, az ISAF-parancsnok 2009-ben nyilvánosságra hozott helyzetértékelése szerint Afganisztán biztonságát önállóan csak egy 400.000 fős afgán biztonsági erő (240.000 katona és 160.000 rendőr) lenne képes szavatolni, amelyet 2010 végére kellene felállítani. Az erők létrehozása, felszerelése, képzése, mentorálása és finanszírozása jelentős erőfeszítéseket követel a nemzetközi szereplőktől; az eddigi erőfeszítések eredményeként az afgán rendőrség mintegy 82.000 főt, a haderő közel 94.000 főt számlál. A 2009. évi NATO-csúcstalálkozón született döntés értelmében a kiképzési-mentorálási feladatok koordinációjának javítása érdekében a tagállamok elindítják a NATO afganisztáni kiképző misszióját (NTM-A).

Tartós stabilitást csak legitim, a lakosság támogatását élvező afgán kormányzat hozhat, amely gyakorlati eredményeket ér el a korrupció és a kábítószer-előállítás és –kereskedelem, valamint a szervezett bűnözés visszaszorításában. A 2009. augusztus 20-ai tartományi- és elnökválasztáson tapasztalt visszasságok, a szavazatok egy részének megsemmisítését követően kiírt, majd a két elnökjelölt egyikének visszalépése folytán meghiúsult második forduló körüli bizonytalanság nem segítette elő az Afganisztánban megkezdett demokratizálódási folyamatot. A nemzetközi közösségnek ezért kiemelt feladata, hogy az eddigieknél is határozottabban tudatosítsa az ismét hatalomra került Karzai elnökkel és az új kormány jövőbeli tevékenységével szembeni fokozott elvárásait. Afganisztán történelmében hasonló jelentőségű esemény lesz a 2010. évi parlamenti választás. A stabilizáció szempontjából kulcsfontosságú az idej elnökválasztás tapasztalatait is felhasználva annak sikeres és biztonságos előkészítése és lebonyolítása, valamint egy, a választók és a nemzetközi közösség bizalmát is élvező kormány felállítása. Az afganisztáni rendezés egyik alapelve, az átfogó megközelítés jegyében a nemzetközi közösség támogatást nyújt a megválasztott afgán kormányzat kapacitás-fejlesztéséhez.

Kihívást jelent a nemzetközi segélyezési tevékenység koordinátlansága és az ENSZ koordináló szerepének nem az elvártaknak megfelelő alakulása is. Egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a katonai mellett a rendezés civil, gazdasági-politikai-fejlesztési aspektusai, a nemzetközi elvárások egyre inkább a civil fejlesztési tevékenység növelése irányába mutatnak.

Az afganisztáni helyzet rendezését nagymértékben nehezíti az országban általánosan tapasztalható korrupció. Az elmúlt években ezen a téren is jelentős pozitív változás tapasztalható, azonban továbbra is komoly gondokat okoz mind a fegyveres erők, mind a közigazgatás kiépítésénél és hatékony működtetésénél bevett gyakorlatnak számító megvesztegethetőség. Ennek felszámolása a nemzetközi szereplők közös érdeke és feladata.

A nemzetközi erők afgán lakosság általi megítélése kulcskérdés a NATO és az EU missziója sikerének szempontjából. A stratégiai kommunikáció javítása ezért mind nemzetközi, mind nemzeti szinten kiemelt feladat. Az afgán társadalom támogatásának megőrzéséhez emellett elengedhetetlen a műveletek polgári áldozatainak kockázatának csökkentése, a lakosság fokozott védelme, és a járulékos károk elkerülése. A hosszú távú elkötelezettséget hitelesen és hatékonyan csak úgy lehet fenntartani, ha a műveleti hozzájárulók afganisztáni szerepvállalásával kapcsolatban társadalmi és politikai konszenzus áll fenn. Ezért nemzeti szinten is szükség van a lakosság folyamatos tájékoztatására, céljaink és eredményeink tudatos, még intenzívebb kommunikálására.

NEMZETKÖZI SZEREPVÁLLALÁS AFGANISZTÁNBAN

A magyar szempontból kiemelkedő fontosságú nemzetközi szervezetek afganisztáni műveleti szerepvállalásának keretei		
NATO	EU	ENSZ
<i>A NATO 2003-ban vette át az ENSZ BT mandátuma alapján az ISAF-művelet vezetését, amelyben 2009-ben a 28 NATO-tagállam mellett 15 hozzájáruló ország közel 70.000 katonája szolgál.</i>	<i>Az EU 2007-ben indította civil válságkezelési (rendőri) misszióját, az EUPOL-t, amelynek tervezett létszáma 400 fő. Az EUPOL-ban jelenleg 16 tagállam és 4 hozzájáruló ország több mint 270 rendőrtisztje szolgál.</i>	<i>Az ENSZ UNAMA missziót a BT 2002-ben hozta létre. Az elsősorban politikai támogató jellegű, humanitárius és koordinációs feladatokkal rendelkező misszió 1.500 főből áll, amelynek 80%-a helyi afgán szerződéses állomány.</i>

A Tartós Szabadság (Operation Enduring Freedom) elnevezésű, Amerikai Egyesült Államok vezette koalíciós művelet 2001 októberében indult az afganisztáni tálibok hatalomból való eltávolítása érdekében. Az OEF keretében Afganisztán Pakisztánnal határos déli és keleti régiójában jelenleg mintegy 35.000 katona szolgál. Magyarország nem vesz részt a műveletben.

MAGYAR SZEREPVÁLLALÁS AFGANISZTÁNBAN

Tartós elkötelezettség – miért vállaljuk?

- *Afganisztán biztonsága hatással van a közép-ázsiai és az egész euro-atlanti térség biztonságára*
- *Magyarország a NATO-nak és az EU-nak is felelős, megbízható és a szervezet előnyeiből nemcsak profitáló, de azokhoz aktívan hozzá is járuló tagja. Ez feladatokkal is jár hazánk számára.*
- *Magyarország afganisztáni szerepvállalása az ország közvetlen kül- és biztonságpolitikai érdekeinek képviselője, ezen érdekek szolgálata szempontjából is komoly jelentőséggel bír.*
- *A terrorizmus és a kábítószer-kereskedelem akadálytalan fejlődésének következményei állampolgárainkat is érintik.*
- *A Magyar Honvédség és a magyar civil szervezetek afganisztáni tevékenysége az elmúlt években számos új feladattal bővült. Az ezek megvalósítása során szerzett nemzetközi tapasztalatok hozzájárulnak a magyar képességek fejlesztéséhez.*

A Magyarország és Afganisztán közötti diplomáciai kapcsolatok és a két ország közötti együttműködés az elmúlt években jelentősen bővült. A magyar vezetésű PRT létrehozása felgyorsította a közeledést. Újranyitottuk a magyar diplomáciai

képviselőket Kabulban, majd 2008-ban nagykövetségi szintre emeltük a jelenléteket. A magas szintű látogatások között kiemelkedő esemény volt Karzai elnök 2008. áprilisi budapesti látogatása, amelynek során számos területen megállapodás született a kapcsolatok intenzívebbé tételéről. A külügyminiszter 2007-ben folytatott tárgyalásokat Afganisztánban, a honvédelmi miniszter minden magyar PRT-váltás alkalmával látogatást tesz az országban. A baghlani PRT, és a tartományban dolgozó magyar állampolgárok biztonságának növelését elősegíti a helyi vezetéssel való folyamatos bizalom- és kapcsolatépítés. A szorosabb együttműködés és a közvetlen kapcsolat kialakítása érdekében 2009-ben eredményes megbeszélést folytatott Budapesten a tartományi kormányzó.

A diplomáciai kapcsolatok nyújtanak működési keretet az afganisztáni magyar szerepvállaláshoz, amely a fenti kihívásoknak megfelelően jelenleg három fő területre irányul és ennek megfelelően három, egymástól kölcsönösen függő „pilléren” nyugszik: katonai, rendészeti és fejlesztési feladatokat végzünk. Az eredményes fejlesztési együttműködés feltétele, hogy a katonai komponens stabil és biztonságos környezetet teremtsen a rendészeti és a fejlesztési programok végrehajtásához; a fejlesztések eredményeként létrejövő társadalmi elégedettség biztosíthatja a katonai jelenlét társadalmi elfogadottságát. Szerepvállalásunk tervezését megkönnyítené, ha a három pillért és az ezen alapuló tevékenységet egy koherens, integrált koncepcióban fognánk össze. Azt azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a gazdasági, politikai, biztonsági környezet folyamatosan változik, ezért célkitűzéseink és az ezek megvalósításához rendelt eszközök folyamatos felülvizsgálatára és szükség szerinti kiigazítására van szükség. További vizsgálatot igényel a magyar üzleti érdekek feltérképezése.

Magyarország afganisztáni szerepvállalását és jelenlétét meghatározzák az ázsiai ország helyzetéből adódó kihívások. Tevékenységünk Afganisztán egészének javát szolgáló programok végrehajtására irányul. Lehetőségeinket figyelembe véve azonban, hozzájárulásunk hatékonyságának maximalizálása érdekében programjainkat mindhárom területen elsősorban az északi régióban lévő Baghlan tartományra koncentrálnunk.

Hazánk – a NATO 27 másik tagállamával és 15 hozzájáruló országgal együtt – részt vesz a Nemzetközi Biztonsági Támogató Erők (ISAF) műveletében. Baghlan tartományban PRT-t vezetünk, ebben jelenleg mintegy 240 katona, a bilaterális képzésért felelős 2 rendőr, illetve 3 EUPOL-kiképző és egy nagykövetségi rangú civil főképviseelő (politikai tanácsadó) dolgozik. Célunk, hogy a civil képviselő munkájához tartósan egy, a tartomány adottságait jól ismerő fejlesztési tanácsadó (DEVAD) nyújtson segítséget. A PRT Kormánybizottság ajánlása alapján a Kormány újabb egy évvel, 2010 októberéig meghosszabbította a PRT mandátumát. A feladatok nagyságrendjét figyelembe véve a magyar PRT fenntartására minden bizonnyal 2010 után is szükség lesz.

A PRT mellett az ISAF-parancsnokságokon egyéni beosztásokban is szolgálnak magyar katonák, valamint 2008 októberétől 2009 áprilisáig elláttuk a kabuli nemzetközi repülőtér működtetési feladatait. Katonai vállalkozásunkat az elmúlt években jelentősen növeltük, és új feladatokkal bővítettük: 2009 elején az afgán katonák képzéséért felelős műveleti tanácsadó és összekötő csoportot (OMLT) és különleges műveleti erőt küldtünk Afganisztánba. Emellett egy szakasszal járultunk hozzá a 2009. augusztusi és novemberi elnökválasztások biztosítására létrehozott NATO-

erőhöz. Lehetőségeinkhez és képességeinkhez mérten indokolt műveleti szerepvállalásunk fenntartása, illetve bővítése.

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium aktívan részt vesz az afgán rendőrség felállítására, kiképzésére és felszerelésére irányuló erőfeszítésekben. Az Európai Unió rendőrképzési és a jogállamiság erősítését célzó missziójában (EUPOL) korábban meghatározott ambíciószintünknek megfelelően jelenleg öt fővel veszünk részt. A misszió célja, hogy az afgán belügyminisztériummal és igazságügyi tárccával szoros együttműködésben végzett felügyeleti, tanácsadói és kiképző tevékenységével elősegítse az afganisztáni biztonsági reformot, és támogassa a hatékony közigazgatási struktúrák kialakítását. A PRT keretében dolgozó kisebb rendőri kontingens az afgán fél igényeihez igazodó kétoldalú rendőrképzési programot hajt végre. Emellett, az igazságügyi és rendészeti tárca helyszínre utazó mobil kiképzői tanfolyamok (női rendőrök képzése, kábítószer-ellenes és vezetéstechnikai oktatás) megtartásával segítik a tartományi rendőrség jobb felkészültségét.

Az afganisztáni demokratikus államépítés, így a fejlesztési együttműködési törekvések sikerének kulcsa a gazdasági és társadalmi fejlődés, valamint az életviszonyok javítása. Ennek megfelelően fejlesztési együttműködési tevékenységünk célja, hogy hozzájáruljon az afganisztáni szegénység tartós csökkentéséhez, illetve elősegítse a demokratizálódási folyamatot a „jó kormányzás”, az emberi jogok és a nők társadalmi helyzetének előmozdításával. Fejlesztési irányelveinket az Afgán Nemzeti Fejlesztési Stratégiával, Baghlan tartomány fejlesztési tervével, valamint a helyi igényekkel és a nemzetközi közösség elvárásaival összhangban alakítottuk ki. A források minél hatékonyabb felhasználása érdekében tevékenységünket a stratégiai szektorokban (mezőgazdaság – vízügyi programok, oktatás – helyi fejlesztés, illetve afgán diákok és diplomaták magyarországi továbbképzése, és munkahelyteremtés) végrehajtott, kevésbé forrásigényes, tudás intenzív fejlesztésekre koncentrálnak. A Külügyminisztérium által koordinált afganisztáni fejlesztési együttműködési tevékenységünket a szakminisztériumok és a civil szervezetek (NGO-k) bevonásával valósítjuk meg. Az NGO-k helyszíni tevékenysége kettős hatású – egyrészt már az előkészítés szakaszában, a helyi vezetéssel és lakossággal kialakított kapcsolatokon keresztül közvetlenül felméri az igényeket és szükségleteket; másrészt a végrehajtásban helyi vállalkozókat foglalkoztatnak, ami már a projektek megvalósítása során is munkahelyet teremt.

Az újjáépítésre fordítható anyagi források – 2008-ban 500 millió forint, 2009-ben 459 millió forint – és azok rövid távú tervezhetősége behatárolják lehetőségeinket, ezért saját forrásaink mellett a fejlesztési projektek finanszírozásában külföldi partnerek támogatását is igénybe vesszük. A fejlesztési együttműködési tevékenység megerősítésének feltétele a költségvetési források jelenlegi szinten tartása, illetve fokozatos növelése.

STRATÉGIAI KÖRNYEZET

A magyar stratégia nemzetközi keretei

Csak a koordinált, együttműködésben végzett nemzetközi erőfeszítések teremthetik meg a későbbi afganisztáni kivonulást, azaz a tartós, önfenntartó gazdaság és az ehhez szükséges biztonság létrehozásának feltételeit. Az Afganisztánra irányuló nemzetközi fellépés szükségességét megerősítette a 2001. évi bonni, a 2002. évi tokiói, a 2004. évi berlini, a 2006. évi londoni, a 2008. évi párizsi és a 2009. évi hágai konferencia is.

Az átfogó magyar stratégia kialakítása során kiemelten figyelembe veendő nemzetközi dokumentumok:

- *A NATO felülvizsgált és a Strasbourg/Kehl-i csúcstalálkozón elfogadott átfogó politikai-katonai terve*
- *A NATO Strasbourg/Kehl-i csúcstalálkozásán elfogadott Afganisztán-nyilatkozat*
- *Az EU 2007-2013. közötti időszakra vonatkozó afganisztáni országstratégiája, és 2009-ben felülvizsgált, regionális kitekintésű stratégiája.*
- *Szövetségeseink Afganisztánnal foglalkozó stratégiái, különös tekintettel az Amerikai Egyesült Államok folyamatosan formálódó AfPak stratégiájára*
- *Az Afghanistan Compact és az Afgán Nemzeti Fejlesztési Stratégia*

Az elkövetkező időszakban Afganisztán az Obama-adminisztráció számára is deklaráltan a kiemelt külpolitikai prioritások közé tartozik majd. A katonai mellett várhatóan előtérbe kerül a nem katonai (gazdasági, politikai, diplomáciai, fejlesztési) eszközök alkalmazása. Az USA számít a nemzetközi szervezetek valamint az európai, ázsiai és távol-keleti partnereinek fokozott hozzájárulására a rendezéshez. Az eddigieknél nagyobb hangsúlyt kap Pakisztán és a stabilizáció regionális megközelítése, mely magában foglalja Indiát, Oroszországot és akár Iránt is.

A NATO a konfliktus kezdete óta elkötelezett és aktív részese az afganisztáni rendezésnek. A 2009 augusztusában hivatalba lépett új NATO-főtitkár, Anders Fogh Rasmussen is kiemelt prioritásként kezeli az afganisztáni szerepvállalás kérdését. A Strasbourg/Kehl-i csúcstalálkozó keretében elfogadott dokumentumokban a tagállamok megerősítették további elkötelezettségüket az afganisztáni konfliktus rendezésére, megfogalmazták a további szükséges lépéseket.

A gyorsan változó műveleti, politikai és gazdasági helyzetre az EU-nak is reagálnia kellett; az Afganisztán jövőjére vonatkozó egységes elképzelés a külügyminiszterek által 2009 októberében elfogadott, a regionális szempontokra is figyelemmel lévő felülvizsgált uniós stratégiában öltött testet. Ugyanakkor a jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben kérdéses, hogy a tagállamok képesek, hajlandóak-e a stratégiához hozzárendelni a szükséges erőket és eszközöket. Ez utóbbi esetben elsősorban nem a mennyiség, hanem a megfelelő, minőségi alkalmazás a fő kérdés. A rendezés egyik kulcseleme a nemzetközi erőfeszítések koordinációjának fejlesztése. Ennek érdekében fokozott figyelmet kell fordítani a NATO és EU stratégiai koncepciói közötti összhangra. A NATO alapvetően a tagállamok katonai potenciáljára építve –

az érdekszférájába tartozó területeken – különösen béketeremtő jelleggel tevékenykedik, míg az EU hozzájárulása főleg a stabilitás megteremtésére és fenntartására, a helyi kormányzati kapacitás-növelésre fókuszál. A NATO és az EU vonatkozásában törekedni kell arra, hogy a két szervezet egymást kiegészítő megoldásairól beszélhessünk, elkerülve ugyanakkor egyfajta szereposztás kialakítását. Ezzel összefüggésben említésre méltó a leendő NATO Training Mission in Afghanistan (NTM-A) és a PRT / EUPOL közötti koordináció és tevékenység kérdése, mely nemzeti szinten is szorosabb együttműködést sürget.

Stratégiánk – amelynek végső célja a kivonulás feltételeinek megteremtése – csak akkor lehet sikeresen végrehajtható, ha reális, a helyi viszonyokat, struktúrákat és a nemzetközi elvárásokat egyaránt figyelembe vevő célokat tűzünk ki magunk elé.

Ennek során – az esetleges kudarcok elkerülése érdekében – meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a politikai ambíciószint (a nemzeti és nemzetközi közösség vállalásai) és a meglévő képességek között.

Katonai komponens

Stratégiai irányvonalak

A katonai szerepvállalásunk célja, hogy elősegítsük a nemzeti, regionális és globális stabilitást és biztonságot, NATO-tagállamként teljesítsük szövetségesi kötelezettségeinket. Afganisztáni tevékenységünk révén hozzájárulunk a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemhez, biztosítva, hogy Afganisztán ne lehessen újra a terroristák búvóhelye. A PRT révén biztonságos, stabil környezetet kívánunk létrehozni, amelyben a helyi és nemzetközi fejlesztési tevékenység hatékonyan valósulhat meg. Az afganisztáni magyar katonai szerepvállalást a jövőben is NATO szövetségeseink és az ISAF-ben részt vevő országok részére megfogalmazott katonai elvárásokhoz igazítjuk.

Ezen stratégiai célkitűzések eléréséhez katonai jelenlétünk fenntartására van szükség. Ezért a PRT vezető nemzeti szerepünk meghosszabbítását, illetve a PRT-n felül vállalt feladatok szinten tartását tervezzük. Fontosnak tartjuk a PRT nemzetközi jellegének erősítését, más műveleti hozzájáruló országok katonai erőinek bevonását a helyszíni együttműködésbe. A PRT katonai komponense továbbra is rövid távú, az emberek bizalmának megnyerését célzó, a katonai–civil együttműködés keretében megvalósuló projekteket hajt végre és garantálja a hosszú távú – a fenntartható fejlődés irányába mutató – fejlesztések nem katonai komponens általi végrehajtásának lehetőségét. A katonai feladatok biztonságos ellátását elősegítő lélektani műveleti és a civil-katonai együttműködési tevékenységre továbbra is kiemelt figyelmet fordítunk. A magyar átfogó stratégia szervesen illeszkedik a Honvédelmi Minisztérium 2010-2015 közötti időszakra szóló, az afganisztáni szerepvállalásra is kitérő műveleti koncepciójához.

CÉLOK, FELADATOK:

Az északi régió biztonsági helyzete az elmúlt időszakban romló tendenciát mutatott, ami több tényező együttes hatása. A 2009. évi, elsősorban a déli és keleti országrészekben bekövetkezett nemzetközi csapaterősítések előtt a lázadók az eddig

nyugodtabb, északi és nyugati tartományokban keresnek menedéket. Emellett, a NATO pakisztáni utánpótlási vonalainak fokozott veszélyeztetettsége miatt a Szövetség alternatív, Afganisztánt észak felől megközelítő logisztikai háttérbázist alakított ki, ami Baghlan helyzetét is felértékelte, egyben együtt járt a biztonsági kockázatok növekedésével. Ezen tényezők egymást erősítő következményeiként a Magyar Honvédség PRT-ban szolgálatot teljesítő kontingensének jövőbeli tevékenységében egyre növekvő szerepet kell, hogy kapjon a hagyományos katonai feladatok ellátása. A pénzügyi lehetőségek és a meglévő képességek figyelembe vételével folyamatos feladatként jelentkezik a műveleti részvétel nemzetközi elvárásoknak megfelelő bővítésének, esetleges átstrukturálásának vizsgálata.

Az elkövetkezendő időszakban kiemelt szerepet kap a biztonsági helyzetért való felelősség, a hatáskörök afgán kézbe történő átadásának felgyorsítása. Erre utal a NATO 2009. áprilisi csúcstalálkozóján hozott elvi döntés a Szövetség afganisztáni kiképző missziójának elindításáról, amelyet a védelmi miniszterek júniusi határozata is megerősített. Ennek fényében katonai oldalon is meg kell vizsgálni az afgán nemzeti biztonsági erők (haderő, rendőrség) szakmai felkészültségéhez és felszereléséhez történő további hozzájárulás lehetőségeit.

Rendészeti komponens

Stratégiai irányvonalak

A stabilitás és a fejlődés nem lehetséges biztonság és jogbiztonság nélkül. Ezért is prioritás a rendőrképzés és a közigazgatás-építés, melyre – a katonai komponens mellett – egyre növekvő igény mutatkozik. Rendészeti szerepvállalásunk célja, hogy hozzájáruljunk a fenntarthatóan és hatékonyan, afgán irányítással működő polgári rendőrségi és büntető igazságszolgáltatási struktúrák kialakításához. Ezen tevékenységekhez az afgán igényeknek megfelelő képzési programok kidolgozásával és megrendezésével, megfelelő felügyelet, iránymutatás, tanácsadás és felszerelés biztosításával járulunk hozzá. A helyi rendőri erők képességeinek fejlesztésével elősegítjük a tartomány és az egész térség biztonsági helyzetének javulását és az ennek tartós garantálására képes rendészeti erő kialakítását.

A biztonsági erők fejlesztésének gyakorlati eredményei csak közép- és hosszabb távon jelennek meg, ezért is fontos a jól működő program folytatása, amelynek alapvető feltétele a tervezhetőség. A rendőrképzési program finanszírozása jelenleg a Külügyminisztérium kezelésében lévő fejlesztési keret terhére, ad hoc módon történik, amely nem teszi lehetővé a rövid távon (1 év) túlmutató tervezést. Jelenleg a rendőrképzés a teljes fejlesztési keret mintegy egynegyedét viszi el, ezért szükséges lenne a megfelelően megemelt források tervezhetőségének biztosítása. Mindezek mellett szükséges, hogy a források felhasználását is a tevékenységek teljes spektrumára lehessen elkölteni, így a rendőri képzéshez szükséges fegyver, lőszer és egyéb hadianyagnak, vagy kettős felhasználású-javaknak minősülő felszerelésekre is.

A tevékenységek hatékonyságát számos logisztikai jellegű probléma is nehezíti, melyekre nemzeti (PRT) és nemzetközi szinten is hosszú távú megoldást kell találni. Ha meg akarjuk szilárdítani regionális és tartományi jelenlétünket, akkor meg kell oldani a nyilvánvaló logisztikai problémákat is:

- Gyakorlati probléma, hogy az Afganisztánon belüli mozgáshoz és szállításhoz kapcsolódó szolgáltatásokat illetően az ISAF nem veszi kellőképpen figyelembe az EUPOL szükségleteit, mely nehezíti a rendőri és jogállami szakértők tartományi szintű telepítését és mozgását.
- A létszámok növelésével párhuzamosan jelentkező probléma a kiküldöttek elhelyezése, különösen regionális és tartományi szinten. A helyzet a PRT felvevő képességének korlátaiból adódik, a probléma megoldását pedig tovább nehezíti, hogy a bilaterális és az EUPOL-keretben helyszínen dolgozó kiképzőtisztek miatt dupla igény jelentkezik a szűkös számú helyekre.

CÉLOK, FELADATOK:

Szükséges rögzíteni, hogy az afganisztáni szerepvállalás nem katonai elemének megjelenítésére nagyobb hangsúlyt kell a jövőben fektetni. Ezen feladatok végrehajtásához rendőri programunk fenntartására és lehetőség szerinti növelésére van szükség. Erre elsősorban a meglévő létszámkeretek megtartásával, a költséghatékonyság növelésével és az egymásra építő programok hosszú távú tervezésével látunk lehetőséget. A képzés mellett lehetőség szerint folytatnunk kell az afgán rendőrség felszerelésére irányuló munkánkat, egyrészt mivel ez gyakorlati képességfejlesztést is jelent, amelyre a helyi körülmények miatt nagy szükség van, másrészt, mivel ez jelenlétünk és programjaink elfogadottságát, elismertségét is növeli.

A magyar külpolitikai érdekek (2011-es magyar EU-elnökség, a NATO afganisztáni kiképző műveletének elindítása) figyelembe vételével folyamatosan felül kell vizsgálni az afganisztáni rendőrképzéshez való hozzájárulásunk lehetséges formáit. Ezzel összefüggésben fontolóra kell venni, hogy a PRT rendőrképzési tevékenységét a jelenleg 5 fős ambíciószinttel rendelkező EUPOL-misszióba integráljuk, illetve számba kell venni a NATO afganisztáni kiképző missziójának keretein belül az afgán rendőri erők kiképzéséhez és felszereléséhez való hozzájárulás lehetőségeit is.

Fejlesztési komponens

Stratégiai irányvonalak

Szerepvállalásunk stratégiai célja, hogy hozzájáruljunk a szegénység tartós és fenntartható csökkentéséhez, az életkörülmények javításához, segítséget nyújtva a megélhetési lehetőségek megteremtéséhez (munkahelyteremtés) és növelve a rászoruló közösségek önfenntartó képességét. Szintén fontos irányvonal a helyi viszonyoknak megfelelő demokratizálódási folyamat elősegítése a „helyes kormányzás”, az emberi jogok és a nők társadalmi helyzetének javításának előmozdításával. PRT-szerepvállalásunk megköveteli, hogy a fejlesztési komponens egyre növekvő szerepet kapjon. Ennek megvalósításához az eddigi gyakorlatnak megfelelően célszerű bevonni a szakmai szervezeteket, minisztériumokat, NGO-kat és egyéb külső finanszírozó partnereket is. A fejlesztési együttműködési tevékenységnek ki kell térnie a megfelelő, helyi viszonyokra és értékekre támaszkodó közösség-fejlesztési folyamatokra is. Ezzel párhuzamosan indokolt, hogy – más országokhoz hasonlóan – a katonai komponens tevékenysége a fejlesztési feladatok mellett a jövőben még inkább a klasszikus katonai

tevékenységekre, a tartomány biztonságának javítására koncentráljon.

A fenti célok elérése érdekében jelenleg a szakmai szervezetek, minisztériumok és NGO-k bevonásával a mezőgazdaság, oktatás, egészségügy és közigazgatás területén folytatunk fejlesztési programokat. Megközelítésünk alapja a nemzetközi irányelveknek és elvárásoknak megfelelően az „afganizáció”, azaz a know-how és a hatáskörök fokozatos átadása, az afgán társadalom képessé tétele arra, hogy önmaga egyre magasabb szintre emelhesse életszínvonalát. Ennek megfelelően kiemelt prioritás a munkahelyteremtés, a képességfejlesztés, eszközök és technológiák átadása, szakképzés. Mindezek során kiemelt figyelmet kap a nők helyzetének javítása, a nemek közötti egyenlőség előmozdítása, a női civil kezdeményezések, szervezetek támogatása. A civil jelenlét erősítésének jegyében a projektek végrehajtását a minisztériumok mellett a lehető legnagyobb mértékben NGO-kra kell bízni, mivel ők a fejlesztés területén közvetlen szakmai tapasztalattal és helyismerettel bírnak és civil, nem kormányzati jellegükből adódóan könnyebben képesek az érintettekkel közvetlen, bizalmi kapcsolat kialakítására. Kiemelt célkitűzésünk a hazai fejlesztési források kiegészítése külföldi támogatásokkal, erre kétoldalú alapon (japán, görög támogatások) és a nemzetközi szervezetek révén (EU Bizottsági pályázatok) is törekszünk. A fenti stratégiai célkitűzések eléréséhez afganisztáni jelenlétünk civil elemének markánsabb megjelenésére van szükség, amely szükségessé teszi a hazai források növelését és tervezhetőségének biztosítását.

CÉLOK, FELADATOK:

Magyarország erőforrásai, az ország méretéhez is igazodva, korlátozottan állnak rendelkezésre fejlesztési együttműködési tevékenység folytatására, így fokozottan szükség van arra, hogy a források felosztása hatékonyan történjen.

Prioritásként tehát az alábbi három szektor kiemelése célszerű:

Mezőgazdaság és vidékfejlesztés

Az agrárium a vidéken élő emberek számára a mindennapi megélhetés biztosításának legfontosabb forrása, így különösen nagy jelentősége van az e területen végrehajtott fejlesztéseknek. Baghlan a többi tartománnyal összehasonlítva kedvező természeti adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy területén fejlett mezőgazdasági termelés alakuljon ki. A fejlődést legjobban hátráltató tényezők a földek szétaprózottsága, a hagyományokra építő, elavult termelési technológiák és eszközök, valamint a rossz minőségű alapanyagok (pl. vetőmagok).

Az állandó bevételi forrás nélkül élők esetében a legnagyobb gondot a szakképzettség hiánya, az infrastruktúra fejletlensége jelenti, ami a mezőgazdaságban és a kisipari termelésben rejlő potenciák kihasználatlanságát eredményezi.

A fejlesztéseknek ezért elsősorban az alábbiakra kell összpontosítaniuk:

- *megművelhető területek méretének növelése a termőföldek árvízvédelmének és vízgazdálkodási rendszereinek kiépítésével,*

- *a gazdák és vidéken élők alap- és szakképzése,*
- *a modern növénytermesztési és állattenyésztési technológiák átadása,*
- *szükséges termelési eszközök és alapanyagok biztosítása,*
- *közösségépítés (szövetkezetek támogatása),*
- *kisipari termelés (vállalkozások) beindításának elősegítése.*

Oktatás

Az oktatási szektor és azon belül az iskolarendszer fejlesztése kiemelt fontossággal bír. Bár az oktatás területén nagyon komoly változások mentek végbe az elmúlt évek során, a meglévő infrastrukturális háttér még sem tud lépést tartani az egyre szaporodó igényekkel. A tartomány teljes lakosságához viszonyítva igen magas az iskoláskorú fiatalok száma. A 15 és 24 év közötti fiatalok 71%-a írástudatlan, az iskolába járók is csupán átlagosan 6 osztályt végeznek el. Az alapoktatás nem mindig éri el a kívánatos szintet, a színvonal iskolánként változik, és nem áll rendelkezésre jó minőségű tananyag.

Az írástudatlanság komoly akadálya a társadalom fejlődésének, egyéni szinten pedig nagymértékben csökkenti a megélhetési és a munkavállalási esélyeket. A szakképzettség hiánya miatt túlkínálat alakult ki a képzetlen munkaerőből, ami rendkívül alacsony munkabérszínvonalat indukál.

Az oktatás területén tehát az alapoktatás infrastrukturális fejlesztése mellett elsősorban a tanítás színvonalának növelésére, illetve a munkapiaci igényekhez igazított szakképzés támogatására célszerű fektetni a hangsúlyt.

Egészségügy

Az afgán egészségügy messze az elvárható minimum alatt marad. Kevés a jól képzett szakember, nincs megfelelő intézményi háttér, a gyógyításhoz szükséges eszközök pedig nem állnak rendelkezésre. A legveszélyeztetettebb réteget a gyerekek és a kismamák képzik. A védőoltások hiánya és az alultápláltság miatt nagyon magas a csecsemő, illetve fiatalkori halálozási arány, a szakképzett felügyelet nélkül lezajló szülések miatt pedig Afganisztán vezeti a gyermekágyi halálozások listáját.

A helyzet javítására egyrészt infrastruktúra-fejlesztésre, eszközök adományozására, másrészt szakemberek képzésére van szükség, hogy az alapvető ellátás a helyi lakosság szélesebb rétegei számára is hozzáférhetővé váljon.

Törekedni kell arra, hogy a támogatás biztosítása összehangoltan, a költségvetési források tervezése hosszabb távra előretekintve történjen, fokozva a civilek és a társtárcák programjainak koordináltságát, kerülve a források felaprózódását. A megfelelő hatástanulmányok elkészítéséhez szükséges az átlátható, hatékony ellenőrző rendszer kialakítása, továbbfejlesztése, amely szemlélteti, hogy a programok megvalósításával milyen tényleges eredményeket értünk el. Meg kell

vizsgálni a lehetőségeket a nem katonai komponens PRT-n belüli jelenlétének növelésére. A magyar fejlesztési programok volumenének növelése érdekében a külföldi kiegészítő források nagyobb arányú bevonására és pályázati lehetőségek hatékonyabb kihasználására van szükség. Ennek érdekében magyar részről aktív lobbitevékenységet kell folytatnunk a nemzetközi pályázati keretek megújításáért (pl. EU) és a kétoldalú fejlesztési együttműködés folytatásáért. A sikeres pályázatok számának növelése miatt kívánatos lenne a hazai kapacitás fejlesztése, esetleg külföldi szakértő alkalmazása.

Budapest, 2009. november 18.